

Ý TƯỞNG BAN ĐẦU VỀ GIÁO DỤC PHÒNG, CHỐNG THAM NHŨNG

PGS. TS ĐINH VĂN MẬU*

1. Giáo dục phòng, chống tham nhũng trong hoạt động giáo dục.

Nghị quyết Hội nghị Trung ương 3 khoá X đã yêu cầu: “Đưa nội dung Luật Phòng, chống tham nhũng... vào chương trình giáo dục” và xác định đây là một hoạt động nhằm nâng cao hiệu quả công tác phòng, chống tham nhũng. Thể chế hoá chủ trương, quan điểm của Đảng, Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện *Luật Phòng, chống tham nhũng* đã giao cho Thanh tra Chính phủ chủ trì, phối hợp với Học viện Hành chính Quốc gia và các cơ quan chức năng triển khai việc đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào chương trình đào tạo, giáo dục. Xung quanh vấn đề này, bài viết chỉ lựa chọn một vài ý tưởng.

Xã hội luôn có nhu cầu học cái mình muốn hiểu biết và luôn có khả năng đáp ứng nhu cầu đó bằng mọi hình thức, phương thức từ đơn giản đến phức tạp. Xưa theo thầy, học thầy, nay thầy đến trường, đến nhà và có người, có tổ chức lập ra trường để học trò làm các thủ tục vào học và chịu sự quản lý của công quyền theo nhiều cách thức. Do vậy, giáo dục, đào tạo (GD,ĐT) luôn được quan tâm ở mọi thời, mọi nơi. Có thể phân GD,ĐT ở nước ta thành ba nhóm:

- *Nhóm 1*, GD,ĐT nguồn nhân lực: phổ

thông được thực hiện trong 12 năm, đại học: 4-6 năm, sau đại học: 5 năm (cao học: 3 năm, tiến sĩ: 2 năm). Như vậy, để đủ hết các văn bằng, phải mất tối thiểu 20-22 năm.

- *Nhóm 2*, GD,ĐT theo nghề nghiệp và nhu cầu (ở nước ta hay gọi là bồi dưỡng). Sự đa dạng của nhóm này có thể có cách nhìn khái quát: đào tạo nghề và tăng cường năng lực nghề nghiệp, giáo dục cập nhật, những vấn đề thời sự và những hình thức giáo dục đáp ứng nhu cầu đa dạng của xã hội.

- *Nhóm 3*, GD,ĐT riêng để thực hiện các hoạt động riêng biệt (quân đội, cảnh sát, an ninh...).

Nhóm 2 và nhóm 3 đều hướng đến nhóm 1 mà chọn lựa đối tượng để thực hiện sự GD,ĐT phục vụ cho mục đích của mình.

Toàn bộ sự nghiệp GD,ĐT luôn là hoạt động tốn kém, dễ rủi ro nhưng không thể chối bỏ mà phải đầu tư thường xuyên, lâu dài.

Giáo dục phòng, chống tham nhũng là hoạt động giáo dục cập nhật chuyên đề có tính thời sự.

Giáo dục phòng, chống tham nhũng cũng như giáo dục pháp luật, giáo dục

* Học viện Hành chính Quốc gia.

quốc phòng và vô số giáo dục “lồng ghép” khác, đều nằm trong sự bộn bề của GD,ĐT tâm quốc gia, địa phương và tổ chức.

Mọi hoạt động GD,ĐT, kể cả giáo dục phòng, chống tham nhũng, ở tâm quốc gia hoặc địa phương, có sự tác động vào nhận thức và kỹ năng xã hội, đều cần các yếu tố sau:

Thứ nhất, chỉ đạo có tính chiến lược và trên cơ sở đó xây dựng các kế hoạch (ngắn, trung, dài hạn).

Thứ hai, được thể chế hoá bởi cấp có thẩm quyền.

Thứ ba, có tổ chức quản lý vĩ mô (Nhà nước hoặc tổ chức trong phạm vi quyền hạn, chức năng).

Thứ tư, có hệ thống GD,ĐT.

Thứ năm, có kế hoạch triển khai GD,ĐT.

Thứ sáu, xây dựng đội ngũ nghiên cứu, giảng dạy.

Thứ bảy, xây dựng chương trình, tài liệu.

Thứ tám, bảo đảm kinh phí.

Thứ chín, điều hành và phối hợp công tác.

Tất cả nội dung (theo lệ thường) được đưa vào một đề án phù hợp với cấp chủ trương và phạm vi GD,ĐT.

2. Nhìn lại giáo dục, đào tạo ngắn hạn (bồi dưỡng) để lựa chọn việc giáo dục phòng, chống tham nhũng phù hợp với điều kiện hiện tại.

GD,ĐT ngắn hạn (bồi dưỡng) bao gồm 2 loại:

Thứ nhất, đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, công chức (CB, CC) được cấp chứng chỉ lý luận chính trị và quản lý hành chính nhà nước.

Thứ hai, giáo dục có tính chất chuyên đề cho đối tượng rộng: giáo dục pháp luật, giáo dục quốc phòng và giáo dục lồng ghép.

Để xây dựng chương trình, nội dung và hình thức, phương thức giáo dục phòng, chống tham nhũng, cần nghiên cứu cả hai cách thức trên.

a. Về đào tạo bồi dưỡng CB, CC.

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh thực hiện đào tạo, bồi dưỡng lý luận chính trị theo định hướng chức vị, nên chia thành các chương trình sơ cấp, trung cấp và cao cấp. Hiện nay chủ yếu vẫn thực hiện như thế.

Học viện Hành chính Quốc gia, trước đây, cũng đào tạo, bồi dưỡng định hướng chức vị, gồm chương trình trung cấp hành chính cho cán bộ chính quyền cơ sở và chương trình cao - trung cấp quản lý nhà nước theo chức vụ và mức lương cho CB,CC từ cấp huyện trở lên và ở các bộ, ngành trung ương.

Tóm lại, có thể nói gọn, đó là đào tạo, bồi dưỡng định hướng quan chức.

Khi *Pháp lệnh Cán bộ, công chức* năm 1998 chia công chức nhà nước theo ngành và trong ngành có ngạch chuyên viên (CV), chuyên viên chính (CVC), chuyên viên cao cấp (CVCC) thì ở Học viện Hành chính Quốc gia chuyển hướng chương trình đào tạo, bồi dưỡng theo ngạch: CV, CVC, CVCC và gần đây có quy định về công chức dự bị (tập sự) thì chương trình tiền công vụ và tài liệu bồi dưỡng tiền công vụ được Bộ Nội vụ ban hành.

Song song với bồi dưỡng theo ngạch là chương trình đào tạo, bồi dưỡng theo chức danh (các chức vụ được bổ nhiệm có thời hạn như phó chủ tịch UBND cấp huyện trở lên, thứ trưởng, cấp vụ...). Đây là hình thức bồi dưỡng theo “việc làm”.

b. Về đào tạo, bồi dưỡng chuyên đề với đối tượng rộng.

Diễn hình của hình thức giáo dục chuyên đề này là giáo dục quốc phòng (do Bộ Quốc phòng chủ trì) và giáo dục pháp luật (do Bộ Tư pháp chủ trì).

- *Giáo dục quốc phòng* có đối tượng rất rộng và các quá trình lâu dài. Có chương trình cho các hệ và các cấp giáo dục quốc dân. Có chương trình cho CB,CC trong hệ thống chính trị, gồm đối tượng 5 (đảng viên), đối tượng 4 (cấp cơ sở), đối tượng 3 (cấp huyện), đối tượng 2 (cấp sở) và đối tượng 1 (cấp phó các cơ quan thuộc Chính phủ trở lên, sau mở rộng sang cấp vụ trưởng và phó chủ tịch UBND tỉnh trở lên). Đồng thời, còn có hình thức đào tạo (14 tháng) cho chỉ huy trưởng quân sự cấp xã.

Chương trình, giáo trình được biên soạn và ban hành hết sức bài bản. Tổ chức đào tạo được quy chuẩn có kiểm tra, khảo sát, đánh giá theo lịch trình.

Tổ chức Hội đồng giáo dục các cấp (trung ương, tỉnh, huyện) có sự tham gia rộng của các ngành, cấp.

- *Giáo dục pháp luật* là chương trình được xuất hiện gần đây. Chương trình đi theo hai hướng: phổ biến pháp luật và giáo dục pháp luật. Hình thức tổ chức thực hiện có Hội đồng phổ biến giáo dục cấp trung ương và chương trình được triển khai theo hướng “tuyên truyền” qua các phương tiện báo chí, truyền thông và lồng ghép vào các chương trình đào tạo, bồi dưỡng đang có. Đồng thời, có chỉ đạo phổ biến, giáo dục theo chuyên đề có tính chất cập nhật, thời sự và cần thiết.

Từ thực tiễn GD,ĐT chuyên đề kể trên, có thể rút ra được đôi điều có ích cho việc xây dựng chương trình và tổ chức thực hiện giáo dục phòng, chống tham nhũng.

Một là, khi xuất hiện những ngành, nghề và những sự kiện, vấn đề cần phổ biến, GD,ĐT thì việc tổ chức giáo dục cần được tiến hành kịp thời, không quá cầu toàn, vừa làm vừa hoàn thiện.

Hai là, từ kinh nghiệm GD,ĐT hiện có, nhất là những hình thức giáo dục cùng loại, để thiết kế chương trình. Ở nước ta, giáo dục quốc phòng và giáo dục pháp luật

với giáo dục phòng, chống tham nhũng cùng một nhóm. Cần tìm hiểu những hạn chế của hai hình thức giáo dục trên để rút kinh nghiệm xây dựng một chương trình có hiệu quả hơn.

Ba là, hiện tại công tác phòng, chống tham nhũng có một diện rộng các cơ quan, tổ chức có chức năng, nhiệm vụ quyền hạn tham gia. Vì vậy, cần huy động mạng tổ chức này cùng với Thanh tra Chính phủ xây dựng đề án “Đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào chương trình đào tạo”.

Bốn là, tổ chức một nhóm chuyên gia giáo dục (có kinh nghiệm tổ chức hoạt động giáo dục diện rộng) để xây dựng chương trình, nội dung và tài liệu giáo dục vừa đủ, có khả năng phổ quát và chuyên sâu.

Năm là, hoạch định một lộ trình triển khai công tác này và bảo đảm thể chế, tổ chức, phương tiện, điều kiện và nhân lực theo lộ trình đó. Nhưng cần nhấn mạnh rằng, phải chia làm hai phần: thí điểm, rút kinh nghiệm và triển khai diện rộng trên cơ sở tổng kết và kiểm tra, đánh giá.

3. Suy nghĩ bước đầu về nội dung và tổ chức triển khai.

Nói đến đào tạo, trước hết, cần trả lời câu hỏi: dạy ai, ai dạy và dạy cái gì? Có ba điều đó mới có thể bàn được dạy bằng cách nào. Ai cũng biết nguyên lý đơn giản ấy, nhưng đi vào cụ thể thì gặp nhiều điều phức tạp, phiền toái và thiếu đồng thuận.

Trong bài viết này, chỉ lựa chọn một số vấn đề chủ yếu cần tiến hành trong giai đoạn đầu, còn những vấn đề khác xin đề cập vào dịp khác.

Thứ nhất, lựa chọn từ nhiều phương án khác nhau để xây dựng những chương trình giáo dục thử nghiệm (thí điểm).

- Có một chương trình giáo dục trong khu vực công, gồm hệ thống các tổ chức thực thi quyền lực chính trị - pháp lý và các

tổ chức công (doanh nghiệp và sự nghiệp) thuộc sở hữu công.

- Có một chương trình giáo dục trong khu vực quyền lực thực hiện sự đánh giá tính hợp pháp, hợp lý của tổ chức hoạt động của quyền lực chính trị - pháp lý, bao gồm các tổ chức thực hiện quyền giám sát, kiểm tra, thanh tra, kiểm sát và tài phán.

- Có một chương trình trong khu vực dân sự, gồm các hiệp hội và tổ chức phi chính phủ.

- Có một chương trình mang tính phổ biến, lồng ghép vào các chương trình giáo dục, truyền thông và các hoạt động mang tính thông tin tuyên truyền khác.

Tất cả bốn chương trình trên có hàm lượng nội dung khác nhau tùy vào đối tượng và khả năng, nhưng đều hướng vào phạm vi: tham nhũng và phòng, chống nó từ góc nhìn xã hội - pháp lý, tổ chức chứ không đi sâu vào các nghiệp vụ phục vụ quyền điều tra, truy tố, xét xử các tội phạm tham nhũng.

Nội dung chung của các chương trình có thể hình dung gồm: Quan niệm về tham nhũng; Nhận diện tham nhũng; Phương thức chung và phương thức đặc thù để phòng, ngừa tham nhũng; Phương thức chung trong chống hành vi tham nhũng; Các thiết chế xã hội và vai trò của nó trong phòng, chống tham nhũng.

Phương thức tổ chức giáo dục: mở lớp và lồng ghép vào các chương trình hiện có.

Người trình bày là những nhà quản lý, nghiên cứu, giảng viên có tri thức về tham nhũng, có thực tiễn về tham nhũng và nắm bắt được các giải pháp phòng, chống tham nhũng.

Rút kinh nghiệm từ bốn chương trình trên để xây dựng chương trình giáo dục phòng, chống tham nhũng cho sinh viên đại học, học viện, cao đẳng, trung học.

Thứ hai, để có các chương trình và tổ chức giáo dục thí điểm, cần có đội ngũ

quản lý và giảng viên kiêm nhiệm được huấn luyện ngắn ngày.

Do vậy, cần có một trung tâm bảo đảm tư liệu, phương tiện, điều kiện để có nhận thức, thực tiễn, kinh nghiệm tổ chức và giảng dạy một nội dung không dễ truyền đạt này.

Thứ ba, có một bộ phận có chức năng tham mưu (ví dụ như Vụ Đào tạo tại Thanh tra Chính phủ), các cơ quan có thẩm quyền (Thanh tra Chính phủ, thanh tra các cấp) thực hiện việc quản lý chương trình và tổ chức bảo đảm thực hiện chương trình trong phạm vi rộng.

Thứ tư, lựa chọn các tổ chức đào tạo làm nòng cốt để triển khai việc tổ chức mở lớp, giảng dạy một cách linh hoạt, tránh công kênh, tốn kém và không phù hợp với người học, với điều kiện công tác, làm việc hiện có.

- Đối với học viện thuộc hệ thống các tổ chức chính trị, tổ chức nhà nước, có thể là Học viện Chính trị - Hành chính quốc gia Hồ Chí Minh

- Đối với các tổ chức sự nghiệp, doanh nghiệp của khu vực công (nhà nước), có thể là các phòng thương mại, công nghiệp, các hiệp hội và tổ chức lớn.

- Đối với khu vực tổ chức dân sự (hiệp hội và các tổ chức phi chính phủ) thì dựa vào chính họ là nơi tổ chức.

- Đồng thời với mở lớp, là truyền thông trên các phương tiện thông tin đại chúng.

- Đưa một vấn đề xã hội vào giảng dạy diện rộng như vậy cần tính toán kỹ sức chịu tải của hệ thống giáo dục. Đào tạo, bồi dưỡng ở nước ta đang có ca thán là nặng nề. Cách giảm tải thích hợp nhất là định trước khuôn khổ về mặt thời gian học tập và từ đó cân đối chung các hệ đào tạo sao cho bảo đảm tính toàn diện mà vẫn không còn quá tải như hiện nay □